

AMAÇ, YAPI, SÜREÇ BOYUTLARINDA KOSTA RİKA EĞİTİM SİSTEMİ (Türk Eğitim Sistemi İle Karşılaştırmalı Bir İnceleme)

Şener BÜYÜKÖZTÜRK*

Giriş

Kosta Rika, resmi adı Kosta Rika Cumhuriyeti, başkenti San Jose, 1987 tahmini nüfusu 2 613 000 olan bir Orta Amerika ülkesidir. Dünyanın jeolojik olarak en etkin bölgelerinden biri olan ülke topraklarının yarısına yakın bölümü ormanlarla kaplıdır (Ana Britannica, 1990, s. 519).

Nüfusunun % 86.8'ini Avrupalılar, % 7'sini İber-Yerli karışımı Mes-tizo'lar, kalanını da siyah ve diğer yerlilerin oluşturduğu Kosta Rika'da halkın % 92.4'ünün katolik, geriye kalanının ise protestan ve yerli dinlere tabi olduğu bilinmektedir. Nüfus yoğunluğu km² başına 51'dir. Doğum ve ölüm oranları (1987) sırasıyla % 3.14 ve % 0.41'dir. Yıllık ortalama nüfus artış oranı % 3.6'dır (Ana Britannica, 1990, s. 550).

Kosta Rika'da büyük ölçüde kahve ihracatına dayalı, kalkınma yolunda bir piyasa ekonomisi yürürlüktedir. 1985 yılı verilerine göre GSMH'sı 3.34 milyar ABD doları olan ülkede, kişi başına düşen milli gelir 1 340 ABD dolarıdır. İşgücünün yaklaşık üçte biri tarımda çalışmaktadır. Bunu sırasıyla finans ve savunma sektörleriyle madencilik sektörü izlemektedir. Ticari ilişkilerinde ilk sırayı ABD alır (Ana Britannica, 1990, s. 551).

1949 yılında kabul edilen Anayasa'sına göre yasama, yürütme ve yargı organları bağımsızdır. Yasama yetkisi "Yasama Meclisi" adı verilen Parlamento'ya, yürütme yetkisi dört yılda bir seçilen devlet başkanı ve onun atadığı kabineye, yargı yetkisi ise bağımsız mahkemelere aittir. Ülke yönetsel üçüden yedi ile ayrılmıştır. Her il, devlet başkanının atadığı bir vali tarafından yönetilir (Ana Britannica, 1990, s. 551).

*Araştırma Görevlisi A.Ü. Eğt. Bil. Fak. Eğitim Yönetimi ve Planlaması Öğretim Elemanı.

Eğitim Sisteminin Amaç ve Politikaları

Eğitimin genel amaçları 1949 yılında çıkartılan Temel Eğitim kanununda dört boyutta toplanmıştır. Bunlar (Unesco, 1971,s. 347):

1. Politik amaçlar; ülkeye yararlı, devlete ve topluma olan ödevlerinde bilinçli, temel hak ve özgürlüklerini bilen bireyler yetiştirmek,
2. Sosyal Amaçlar; bireyler arasında dayanışma anlayışının gelişmesini özendirmek,
3. Kültürel Amaçlar; kültürel mirası yaymak ve korumak,
4. Bireysel Amaçlar; bireylerde kişiliğin gelişimine katkıda bulunmak.

Söz konusu genel amaçlar eğitim sisteminin genel bir çerçevesini de çizmektedir. Bu bağlamda eğitim anlayışının temel belirleyicileri ve özellikleri şunlardır (American Colleague Service, 1992, s. 190):

- Eğitim, birey-aile-toplum arasında iletişimi sağlamak ve bir bağ oluşturmak durumundadır.
- Sürekli eğitim için sürekli araştırma yapılmalıdır.
- Eğitim-iş-üretim arasında ilişki kurulmalıdır.
- Demokrasi ve eğitim birbirleriyle yakından ilgilidir.
- Bilimsel ve teknolojik gelişime uyum esastır.
- İnsani düşünce temeldir.
- Kültür ve eğitim birbiriyle yakından ilgilidir.
- Eğitim düzeyinin yükseltilmesi ülke kalkınmasını doğrudan etkiler.

Eğitim sisteminin amaçları doğrultusunda kabul edilen başlıca ilkelere şunlardır (Unesco, 1971, s. 347):

1. Eğitimin tüm düzeylerinde, eşitsizlikleri gidermek amacıyla eğitim olanakları artırılmalı, kaynaklar eşit dağıtılmalıdır.
2. İlköğretim düzeyinde eğitim planları ve öğretim programları düzenlenmeli, geliştirilmelidir.
3. Tarım ve genel mesleki-teknik eğitime ağırlık verilmelidir.
4. Öğretmen yetiştirme için geliştirme planları hazırlanmalıdır.
5. Okullar daha yaratıcı ve gerçekçi bir anlayışla teftiş edilmelidir.

6. Manevi kültür değerleri korunmalı ve artırılmalıdır.

7. Okul yapımında toplumun katkıları özendirilmelidir.

Özetle eğitim, toplumsal ve ekonomik kalkınmanın önemli bir etkeni olarak kabul edilmektedir.

Yüksek Eğitim Konseyi eğitim politikasını belirlemede ve onaylamada en yüksek otoritedir. Eğitim politikaları Eğitim Bakanlığı temsilcilerinin, öğretmenlerin, akademisyenlerin, mesleki kuruluşların ve halkın önerilerine açık olarak tartışılır ve oluşturulur (Unesco, 1971, s. 347).

Kosta Rika'da zorunlu eğitim 9 yıllık genel temel eğitimi (altı yıllık ilkokul ve üç yıllık ortaöğretim birinci devre) kapsar ve parasızdır. Öğretim dili İspanyolcadır (American Colleague Service, 1992, s. 191).

Eğitim sisteminin 1982 yılından sonra uygulamaya koyduğu ve giderek yaygınlaşan diğer politikaları arasında mezunların niteliğinin artırılması, öğretim programlarının sürekli geliştirilmesi, teknik alanlara yeterli sayıda eleman yetiştirme ve bilgisayarlı eğitim olanağının geliştirilmesi sayılabilir (American Colleague Service, 1992, s. 193). Zorunlu öğretim 6-15 yaş kümesini kapsar (Unesco, 1989, s. 3.18).

Eğitim Sisteminin Yapısı

Eğitim sistemi örgün (formal) ve yaygın (informal) olmak üzere iki bölümden oluşur. Örgün eğitim düzenli, sürekli, birleştirilebilir, bütünsel, uygun, esnek ve çeşitlenebilir özelliktedir. Bu bölüm okulöncesi eğitim, genel temel eğitim (ilköğretim ve ortaöğretimin birinci evresini kapsar), orta öğretim ve yüksek öğretimden oluşur. Yaygın eğitim, çıraklık eğitimi dahil her türden yetişkin eğitimini kapsar (American Colleague Service, 1992, s. 190).

Okulöncesi eğitim 1-2 yıldır. Genel temel eğitim, birinci devre (3 yıl) ve ikinci devre (3 yıl) olmak üzere ilköğretim ve ortaöğretimin ilk 3 yılına karşılık gelen üçüncü devreden (3 yıl) meydana gelir. Yani genel temel eğitim 9 yılı kapsar. Ortaöğretim 3 yılı ortak olan birinci devre ile genel eğitimde 2 yıl ve mesleki-teknik eğitimde 3 yıl olmak üzere ikinci evreden (2-3 yıl) oluşur. Bir başka deyişle toplam süresi 5-6 yıldır. Yüksek öğretim, 2-3 yıl süreli lisans altı ve 4-5 yıl süreli lisans eğitiminden oluşur. Ayrıca, master ve doktora programları da vardır. Kosta Rika'da okul sistemi EK 2'de verilmiştir (American Colleague Service, 1992, s. 191-193).

Eğitim Bakanlığının yönetim yapısı merkez ve il örgütlerinden oluşur. Merkez yapıyı oluşturan Eğitim Bakanlığı genelde koordinasyon, araştırma-geliştirme ve planlama işleriyle ilgilidir. Merkez yapı, yönetsel

ve teknik işler esasında oluşturulan çeşitli birimlerden meydana gelir. İİ düzeyinde eğitim müdürlükleri (birimleri) vardır (Unesco, 1971, s. 348-349).

Eğitim sistemi yabancılara açıktır ve sayıları giderek artmaktadır. Özel okul sayısı da her öğretim kademesinde hızla artmaktadır (American Colleague Service, 1992, s. 191).

Okulöncesi Eğitim

Kosta Rika'da okulöncesi eğitim henüz yaygın değildir ve genelde özel kesimce yürütülmektedir.

İlköğretim

İlköğretim 9 yıllık zorunlu öğretimin ilk 6 yılını kapsar, Bu dönem, üçer yıllık iki alt dönemden meydana gelir. İlköğretimi başarıyla tamamlayanlara sertifika verilir. İlköğretime başlama yaşı, 6,5 yaşdır. (American Collegiate Service, 1992, s. 191).

Kosta Rika'da toplam ilkokul sayısı (1987 yılı) 3170'dir. Okullarda 12490 öğretmen görev yapar. Toplam öğrenci sayısı 393305 olup, okullaşma oranı % 85'dir. Bir öğretmene düşen öğrenci sayısı 31'dir. (Unesco, 1989, s. 3-4).

Ortaöğretim

Ortaöğretimin ilk 3 yılında ortak bir program izlenir. Bu dönem genel temel eğitimin son üç yılına karşılıktır. Ortaöğretimin ikinci devresi 2 yıl süreli akademik(genel) ve güzel sanatlar ile, 3 yıl süreli teknik eğitimden oluşur. Toplam öğretim süresi 5-6 yıldır. 1988'de yapılan bir değişiklikle ortaöğrenimini tamamlayanlara ortak sınav konulmuştur. Sınavı başaranlara Bakalorya verilmektedir. Bu diploma yükseköğretim için zorunludur (American Colleague Service, 1992, s. 191).

Toplam ortaöğretim okullarının sayısı (1987 yılı) 787, öğretmen sayısı 6472, öğrenci sayısı 116928'dir. Ortaöğretimde okullaşma oranı % 35 dir. Bir öğretmene düşen öğrenci sayısı sayısı 51'dir. (Unesco, 1989, s. 3-4).

Teknik ortaöğretimde öğrenciler orta düzey teknisyenlik eğitimi görürler. Eğitimini tamamlayanlara mesleklerini uygulayabilmek için gerekli olan meslek alanlarını gösteren bir diploma verilir. Ortaöğretim devlet okullarında ücretsizdir. Ortaöğretimde bir takvim yılı 9 aydır. (American Colleague Service, 1992, s. 191).

Yükseköğretim

Kosta Rika'da yükseköğretim kuruluşları üçe ayrılmaktadır. Dört devlet üniversitesi, altı özel üniversite, ve bir para-üniversitesinden oluşur. Üniversiteler büyük yerleşim birimlerinde (San Jose, Cortago, Alajuela) toplanmıştır. Üniversitelere ek olarak üniversite dışı eğitim olarak da görülen yüksek okullar bulunmaktadır (American Colleague Service, 1992, s. 192).

Devlet Üniversitelerinden Kosta Rika Üniversitesi, güzel sanatlar, sosyal bilimler, temel bilimler, mühendislik ve sağlık bilimleri alanlarında program açmaktadır. Kosta Rika Teknoloji Enstitüsü, astronomi, inşaat mühendisliği, ormancılık, endüstriyel mühendislik, yönetim, araştırma, teknolojik ilerleme vb. konularda programlar düzenlemektedir. Milli Üniversite, psikoloji ve güzel sanatlar, sağlık bilimleri, pozitif bilimler, jeoloji ve okyanus coğrafyası dallarında program açar. Devlet Açık Üniversitesi, örgün eğitim olanaklarından yararlanamayana ve özellikle kırsal kesimde bulunan nüfusa yönelik çeşitli programlar hazırlar (Unesco, 1982, s. 59).

Özel Üniversiteler, 1975'ten itibaren hızla artmıştır. Üniversitelerden biri kilisece desteklenmektedir. Üniversitelerde çok değişik alanlara yönelik programlar vardır. Para-üniversiteye bağlı fakülte ve diğer eğitim kuruluşları hizmet sektörü için kısa dönemli kurs programları açar. Üniversite İngiltere'deki benzer kuruluşlarla işbirliği yapar. Üniversite dışı kuruluş sayısı birdir. Teknik eğitim alanında Araştırma ve Yetiştirme Merkezi adı ile faaliyet gösterir ve kısa dönemde teknik insan gücü yetiştirmeyi amaçlar (American Colleague Service, 1992, s. 193).

Açık Üniversite dışında kalan devlet üniversitelerinde Bakalorya dışında ortak bir giriş sınavında da başarılı olmak gerekmektedir. Açık Üniversiteye girişte sınav yoktur (Unesco, 1982, s. 58).

Ülkedeki toplam öğrenci sayısı 58 942'dir (1987 yılı). Yükseköğretimde okullaşma oranı da oldukça yüksektir. Ülkede net okullaşma % 24.8'dir (Unesco, 1989, s. 3-4).

Kosta Rika yükseköğretim sisteminin en belirgin özelliği üniversitelerinin özerk olmasıdır. Üniversite yönetimi genellikle, üniversite meclisi, üniversite konseyi, rektör ve yardımcılarında meydana gelir. Teknoloji Enstitüsünde yönetim; öğrenci birliği, merkezi yönetim temsilcisi, özel kesim ve rektörün oluşturduğu yönetim kurulu aracılığıyla yürütülür (Unesco, 1982, s. 59).

Üniversite rektörleri akademik topluluk tarafından seçilir (4 yıl süreli). Dekan ve yardımcısı ile bölüm başkanları da öğrencilerin de katıldığı bir seçimle yönetime gelir. Seçimde öğrenci oyları toplam oyun yüzde

25'ini geçemez. Üniversite meclislerinde öğretim elemanlarının yanı sıra öğrenci ve personel kesiminden de birer kişi bulunur (American College Service, 1992, s. 193).

Yükseköğretim sisteminde Milli Yükseköğretim Kurulu adı ile bir üst kuruluş vardır. Kuruluş bir koordinasyon merkezi gibi çalışır, özel üniversitelerle işbirliği yollarını saptar ve uygular (American Colleague Service, 1992, s. 193).

Yükseköğretim kapsamında lisans öğretimin yanı sıra 4-6 sömestri-lik (2-3 yıllık) kısa programlar da açılmaktadır. Programlar bir mesleğe yöneliktir. Tamamlayanlara alanlarını gösteren bir sertifika verilir. Bu eğitimi alanlar daha sonraları öğretim düzeylerini 4 yıla çıkartarak lisans derecesi de alabilirler. Lisans üstü programlar 1-2 yıllık master ve 3-5 yıllık doktora programlarından meydana gelir. Lisans üstü eğitime lisansta başarılı olanlar alınır (Unesco, 1982, s. 59; American Colleague Service 1992, s. 193).

Devlet üniversitelerinde öğrenciler öğrenimlerini (kitap, araç;) kendileri finanse etmektedir. Ancak, Milli Eğitsel Yardımlar Komisyonu öğrencilere öğrenimleri boyunca yardım eder (American Colleague Service, 1992, s. 193).

Öğretmen Yetiştirme

Öğretmenler üniversitelerde yetiştirilir ve devlet üniversiteleri uygulanan programlardan sorumludur. Öğretmen olabilmek için (genel anlamda) 2 yıllık öğrenim yeterli görülmekte ancak bu dönemin sonunda 2 yıllık bir başka programla eğitim yönetimi, okulöncesi, ilköğretim, orta-öğretim gibi özel uzmanlık alanlarında eğitim yapılmaktadır. Böylece 4 yıllık lisans derecesi de alınabilmektedir. Öğretmenlerin hizmetiçi eğitim yoluyla yetiştirilmesi sorumluluğu Eğitim Bakanlığına aittir. Ayrıca, Müfettişler aracılığıyla işbaşında yetiştirilme önemlidir (American Colleague Service, 1992, s. 193).

Yetişkin Eğitimi

Kosta Rika'da nüfusun yüzde 92.6'sı okur-yazardır (Ana Britannica, 1990, s. 550). Dolayısıyla yetişkin eğitiminde esas ağırlık okuma-yazma kurslarında değil, bunun dışında temel eğitim, toplum kalkınması ve kültürel gelişme alanlarındadır (Unesco, 1971, s. 348).

Devlet Açık Üniversitesi açtığı programlarla yetişkinlerin ve özellikle bu olanaktan yoksun kalan kırsal nüfusun eğitim düzeyinin yükseltilmesini sağlamaktadır. Böylece herhangi bir nedenle bu fırsatı daha önce kaybedenlere yükseköğrenim yapma olanağı yaratılmaktadır (Unesco, 1982, s. 59).

Milli Çıraklık Kuruluşu tarafından organize edilen beceriye dönük programlar da bulunmaktadır (American Colleague Service, 1992, s. 190).

Eğitim Sisteminin Yönetim Süreçleri

Karar

Eğitime ilişkin genel politikaların çizilmesinde ve uygulanmasında Eğitim Bakanlığı en üst düzeyde yetkili ve sorumludur. Ancak, gerek planlama-programlama işlerinde, gerek önemli milli sorunlarda Yüksek Eğitim Konseyi de sorumludur ve her iki kuruluş koordineli çalışır. Konsey bir anlamda en geniş katılımı eğitim politikasının tartışıldığı bir organdır. Alınacak kararlar eğitime yön verebilmektedir (Unesco, 1971, s. 348).

Eğitim sisteminin işleyişinde merkezci olmayan bir yapı söz konusudur. Eğitim bakanlığının kimi yetkileri il düzeyindeki kuruluşlara devredilmiştir. Merkezi yönetim, yerel yönetimlere planlama, programlama ve milli düzeydeki genel konular dışında müdahale etmez. İl eğitim yöneticileri ildeki eğitim işlerini yürütür, öğretmenin hizmetiçinde yetiştirilmesini sağlar. Genel olarak ilköğretim düzeyindeki hemen hemen tüm kararları il yönetimleri verirken, ortaöğretim düzeyinde merkezi yönetim daha etkindir (Unesco, 1971, s. 348).

Yükseköğretimde karar organı, üniversite meclisleridir. Meclis, çoğunluğunu öğretim elemanlarının oluşturduğu, ayrıca birer öğrenci ve personel temsilcisinin bulunduğu bir topluluktur ve seçimle oluşturulur. Benzer örgütlenme fakülte düzeyinde de vardır. Alınan kararları yine seçime işbaşına gelen rektör ve dekan uygular (American Colleague Service, 1992, s. 193).

Planlama

Eğitim sisteminde büyüme, esas olarak 1972'de kabul edilen bir gelişme planı ile başlar. Planla bölgesel düzeyde okullaşma oranında büyük artışlar sağlanmıştır. Planlama ders programlarının geliştirilmesine de olanak sağlamıştır (American Colleague Service, 1992, s. 193).

Eğitim planlaması çalışmaları, kısa dönemler için hazırlanır ve uygulanır. Planlama ile genel bir çerçeve çizilir. Uzun dönemli geliştirme planları hazırlanmaz.

Yüksek Eğitim Konseyi eğitsel ölçüt ve standartların belirlenmesi ve geliştirilmesine yönelik planlar, programlar hazırlar. Eğitim Bakanlığı İstatistik ve Araştırma Dairesi bu çalışmalarla ilgili informasyon toplar ve

çalışmalara katılır. Planlama çalışmalarına Çalışma Bakanlığı, işçi-
memur birlikleri, Milli Çıraklık Kuruluşu da katılır (Unesco, 1971, s.
348, 350).

Kosta Rika'da ayrıca Milli Planlama Dairesi bulunmaktadır. Daire,
eğitim planlaması çalışmalarının finansman yönüyle ilgilenir. Ancak her
konuda görüş bildirebilir. Eğitim Bakanlığı bütçesine de son şekli burada
verilir. Devletin sunduğu eğitim hizmetleri büyük ölçüde devlet bütçesin-
den karşılanır. Öğrenci katkıları ve bağışlar, toplamın içinde az bir orana
sahiptir. Devlet, toplumsal ve mesleki kuruluşların yardımlarını özendir-
mektedir. Özel okullara da belirli oranlarda yardımlar yapılmaktadır
(Unesco, 1971, s. 347, 350). Toplam eğitim hercemelerinin milli gelir
içindeki oranı % 4.2'dir (1983 yılı).

Örgütlenme

Kosta Rika'da ilköğretim ve ortaöğretim okul binalarının yapımına
ilişkin bir kanun vardır. Eğitim Bakanlığı yapılandırma ve donatımdan
sorumludur. Bu işler bakanlık bünyesindeki İstatistik ve Araştırma Daire-
sine planlanır. (Unesco, 1971, s. 350).

Öğretim personelinin alımı konusunda iş bulma kurumu olarak çalı-
şan bir devlet kuruluşu yetkilidir. Ancak öğretmenin atanacak bransa
uygun olup olmadığı ve atanması aşamasında Eğitim Bakanlığı ile işbirli-
ği yapılır (Unesco, 1971, s. 350).

Yükseköğretimde örgütlenme Milli Yükseköğretim Kurulu ile koor-
dine olarak üniversitelerin kendisince yapılır. Bu konuda üniversite kurul-
ları ve meclisi yetkilidir.

Koordinasyon

Eğitim sisteminde koordinasyon genel anlamda Eğitim Bakanlığınca
yürütülür. Bakanlık bu çalışmaları Yüksek Öğretim Konseyi ile birlikte
yürütür. Bakanlık içi koordinasyonu bakanlık genel sekreteri ve üst yöne-
ticilerin oluşturduğu bir kurul yürütür (Unesco, 1971, s. 348).

Yükseköğretimde koordinasyon Milli Yüksek Öğretim Kurulunca
yürütülür. Bunun dışında devlet üniversitelerinin rektörlerinden oluşan
bir Rektörler Danışma Kurulu vardır. Kurulda, bir yıl süreli olarak rektör-
ler sırasıyla başkanlık yaparlar. Kurul, devlet üniversitelerinde koordinas-
yonun sağlanmasına yardımcı olur (American Collegiate Service, 1992, s.
190, 193).

İletişim

Eğitim Bakanlığı bünyesinde bulunan Personel Birimi aynı zamanda
halka ilişkileri yönlendirir ve bakanlık ile toplum arasında etkili bir ileti-

şim ağı kurmaya çalışır. Birim topladığı bilgileri değerlendirir ve ilgili makamlara bildirir (Unesco, 1971, s. 348).

Denetleme ve Değerlendirme

Eğitimde öğrenci değerlendirme sınavla yapılır. Okul bitirme sınavları üç kişilik öğretmen komisyonlarınca yapılır. Komisyonda bir ilgili okullardan öğretmen ve iki bakanlık temsilcisi öğretmen bulunur (Unesco, 1971, s. 350).

Devlet üniversitelerine girişte bir ortak sınav yapılır (açık üniversite dışında). Öğrenciler sınav neticesine göre bir yükseköğretim programına yerleştirilirler (Unesco, 1982, s. 58).

Devlet, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde resmi-özel tüm okul programlarını denetler. Öğretim işleri bakanlık ve il düzeyinde bulunan müfettişler tarafından yapılır. İlköğretim düzeyinde okulun idari denetimini okul yöneticisi yapar, öğretimi ise müfettişler teftiş eder. Teftiş ile öğretim program ve yöntemleri değerlendirilir, öğretmenin iş başında yetiştirilmesi teftişin önemli bir işlevidir. Ortaöğretimde teftişi üç kişilik bir müfettiş grubu yapar. Teftiş, öğretim programı esas alınarak yapılır (Unesco, 1971, s. 349).

Türkiye Eğitim Sistemi İle Karşılaştırma

Amaç Boyutunda

Her iki ülkenin eğitim amaçları birbirine benzerdir. Amaçlar Kosta Rika'da politik, sosyal, kültürel ve bireysel diye dört boyutta incelenmiştir. Ancak bu boyutlarda vurgulanan amaçlar özde Türkiye eğitim sisteminin amaçları ile aynıdır. Türkiye eğitim sisteminde ek olarak verimli, üretici kişiler yetiştirmek amacı da vurgulanmaktadır.

Amaçlar doğrultusunda hazırlanan eğitim ilkeleri birbirine benzerdir. Örneğin, eğitim hakkı, eğitimde fırsat eşitliği, sürekli eğitim, demokrasi ve eğitim, planlılık, bilimsellik, okulun çevresiyle bütünleşmesi ilkeleri ortaktır.

Eğitim politikası oluşturmada görülen farklılık ise Kosta Rika'da bu sürece öğretmenlerin, akademisyenlerin, mesleki ve diğer toplumsal kuruluşların geniş katılımının sağlanmasıdır.

Eğitim politikasında bir diğer farklılık da Kosta Rika'da 9 yıllık genel temel eğitim zorunlu iken, Türkiye'de 5 yıllık ilköğretim zorunludur. Her iki ülkede de eğitim devlet okullarında parasızdır. Yükseköğretimde belirli katkı payı öğrencilerden alınır.

Yapı Boyutunda

Her iki ülkede de Eğitim Sistemi örgün ve yaygın olarak iki bölüme ayrılmaktadır. Ancak örgün eğitim Kosta Rika'da okulöncesi eğitim, genel temel eğitim, ortaöğretim ve yükseköğretimden oluşurken, Türkiye'de okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimden oluşur.

Kosta Rika'da 9 yıllık genel temel eğitimin ilk 6 yılını ilkökul, son üç yılını ortaöğretimin birinci evresi oluştururken, Türkiye'de ilköğretimin ilk 5 yılını ilkökul, son üç yılını ortaokullar oluşturmaktadır.

Kosta Rika'da Eğitim Bakanlığı genelde bir koordinasyon ve planlama-araştırma işlerini yapacak şekilde yapılandırılmışken, Türkiye'de Eğitim Bakanlığı eğitimin tüm işlerini yapacak şekilde yapılandırılmıştır. Bir anlamda Kosta Rika'da merkezci olmayan bir yapıya karşılık, Türkiye'de merkezci bir yapı söz konusudur.

Eğitim düzeyi Kosta Rika'da daha yüksektir. Okur-yazarlık sorunu yoktur. Üniversitelerin yönetici ve kurul üyelerinin geniş bir katılımı iş başına geldiği Kosta Rika'da bu düzeyde çağdaş demokratik bir gelişme görülürken, Türkiye'de Üniversite ve fakülte yöneticileri sonuç olarak atamayla gelmektedir. Yükseköğretim düzeyinde oluşturulan Milli Yükseköğretim Kurulu, Türkiye'de bulunan Yükseköğretim Kuruluna benzetmekle birlikte bu kurul, sadece koordinasyon-planlama işlerine bakmaktadır.

Yetişkin eğitimi ve öğretmen yetiştirme düzenleri benzetilmektedir. Ancak, Kosta Rika'da öğretmen yetiştirme 2 yıllık temel eğitimle öğretmen ünvanını vermekte, sonrasında ise 2 yıllık uzmanlık eğitimi yapılarak branşlaşmaktadır. Bu süreç Türkiye'de bir bütün olarak işlemekte, branş seçimleri yükseköğretime girişte yapılmaktadır.

Süreç Boyutunda

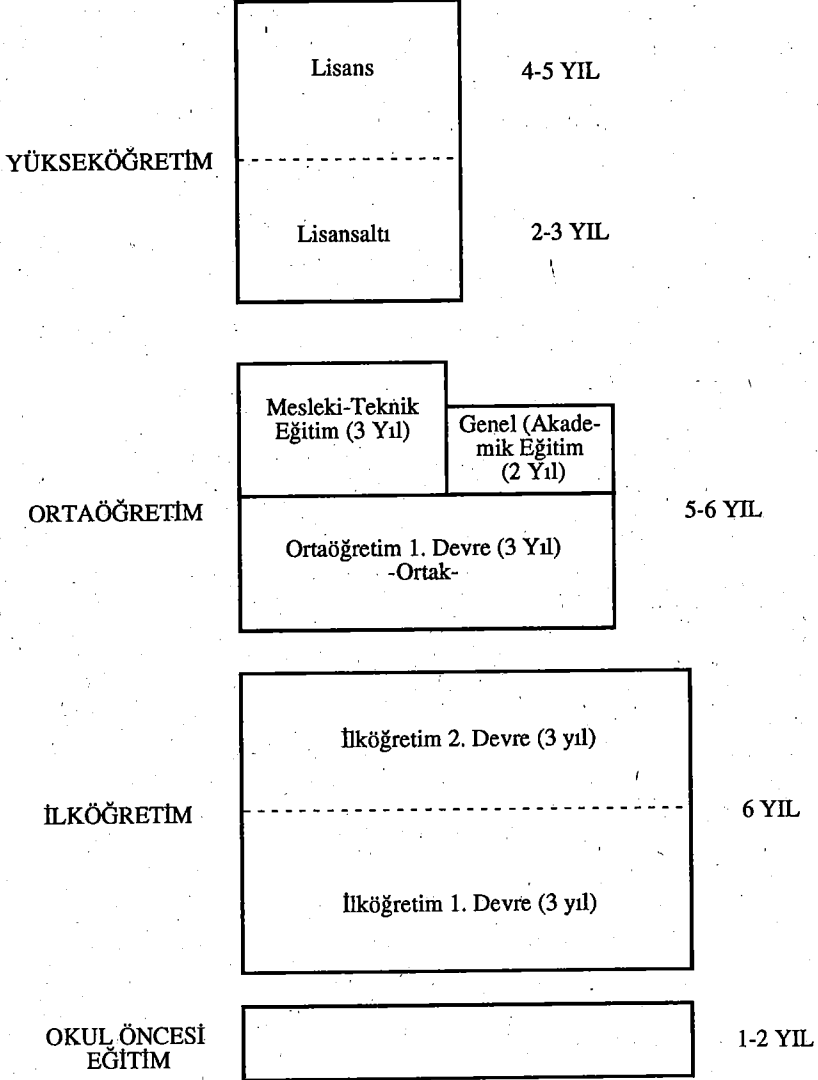
Bu boyutta en önemli fark karar sürecinde görülmektedir. Türkiye Eğitim sistemi merkezci bir yapıya sahip olduğundan eğitime ilişkin hemen tüm kararlar merkezden alınıp yürütülmektedir. Kosta Rika'da ise Eğitim Bakanlığı koordinasyon, planlama ve araştırma işlerinin dışında il eğitim yöneticilerinin işlerine karışmaz ve ilgili kararlar yerel yöneticiler tarafından alınıp, uygulanır. İlköğretim düzeyinde kararların hemen tümü il yöneticileri tarafından verilir, bu oran ortaöğretim düzeyinde düşüktür. Üniversiteler Kosta Rika'da özerktir ve karar süreci kendi içinde işler, Türkiye'de Yükseköğretim Kuruluna bağımlılık vardır, Kosta Rika'da her öğretim düzeyinin tamamlanmasında bir ortak sınav vardır, Türkiye'de yoktur.

Sonuç

Gelişen bir ekonomiye sahip olan Kosta Rika'nın eğitim sisteminin ileri batı ülkelerinde görüldüğü gibi demokratik ve esnek bir yapıya sahip ve gelişmeye açık olduğu saptanmıştır. Eğitim sisteminin sorunu artık nicel boyutta değil nitel boyuttadır. Eğitimin kalitesinin artırılması çabalarının devam ettiği Kosta Rika Eğitim Sistemi çağdaş bir görünüme sahiptir.

KAYNAKÇA

- American Collegiate Service, *Handbook of World Education*. USA, 1992, s. 189-195.
- Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi*, Ana Yayıncılık, 1990, s. 549-551.
- . *1986 Karşılaştırmalı Ulusal İstatistikler*, Ana Yayıncılık, 1986.
- Unesco. *World Survey of Education*. Paris: 1971, s. 347-351.
- . *World Guide to Higher Education*. Great Britain, 1982.
- . *Statistical Yearbook 1989*, Paris: 1989.

ŞEKİL 1: KOSTA RİKA OKUL SİSTEMİ